

Na Hüttelev mapě z roku 1578 jsou v pralese východně pod Riesenbergem (Snežkou) zachyceny jen lovci, hornici a plavební pfehrady klausy.

Auf der Hütte-Karte aus dem Jahre 1578 sind im Urwald östlich unter dem Riesenberge (Snežka) Jäger, Bergknappen und Klausen zu sehen.

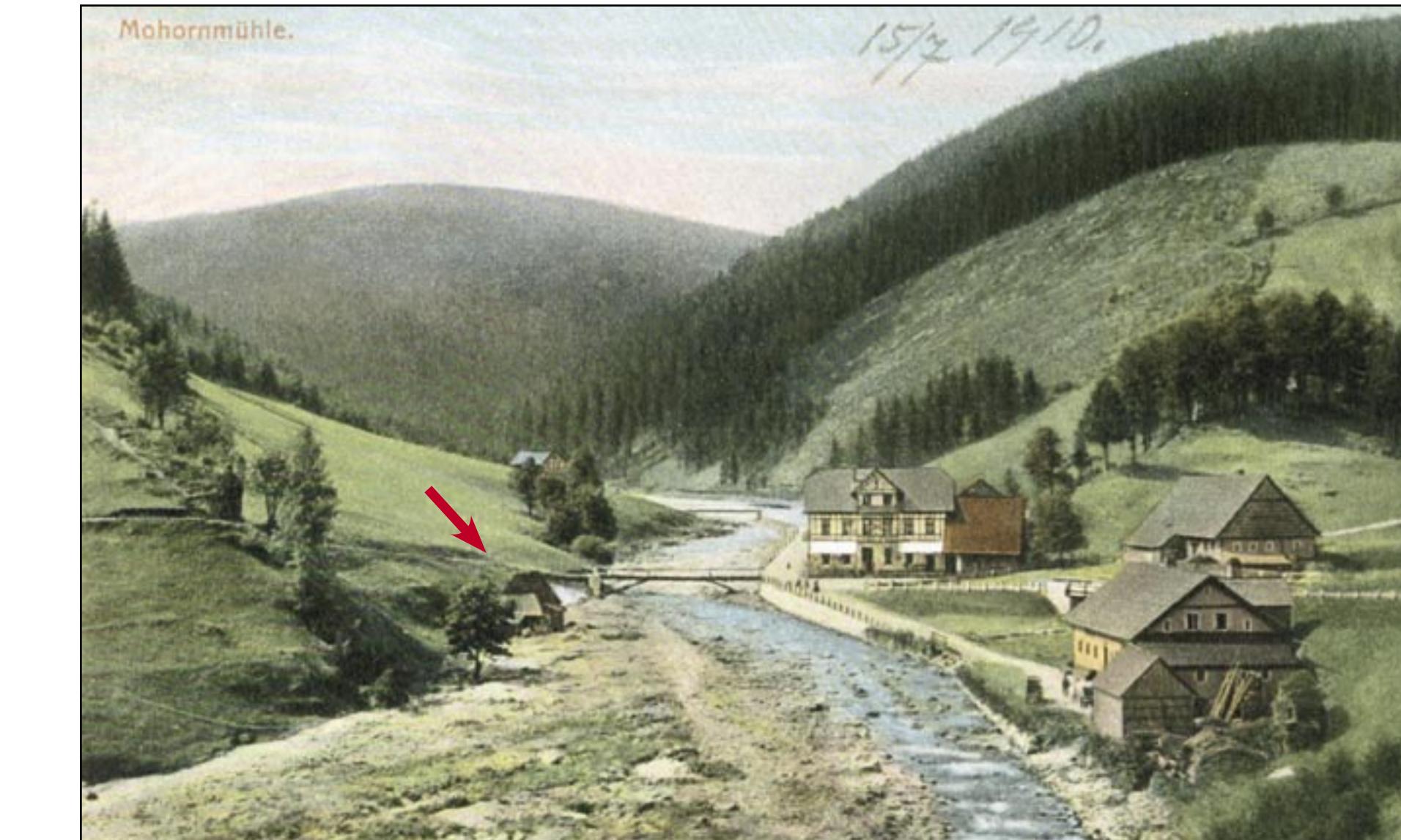
Na mapie Hütte z 1578 roku v dřevěných lesích na východ od Sniežky (Riesenbergu) můžeme možná jenom tucovců, górníků i služby, čili „klausy“.

Milíře hořely na odlehých místech Malé Úpy od 16. do 19. století.
Meiler rauchten vom 16. bis zum 19. Jahrhundert auch an abgelegenen Orten von Malá Úpa.
Mieler plonely v odleglych zakatkach Malej Upy od XVI do XIX wieku.

Dřevaři připravili dřevo pro zimní svázení (1935).
Holzfäller haben die Holzernte für den winterlichen Transport vorbereitet (1935).
Drwale przygotowali drewno do zwiezienia w zimie (1935).

Nejstarším maloupským stavením prý byla již zaniklá chalupa naproti Mohornově (Spálenému) mlýnu (1910). Das älteste Gebäude von Malá Úpa soll eine schon verschwundene Hütte gegenüber der Mohornmühle (Spálený Mlyn) gewesen sein (1910).
Najstarszym małoupskim zabudowaniem była ponoć nie istniejąca już chalupa stojąca na przeciwko Młynu Mohorn (Spálený Mlyn, 1910).

Reimund Sagasser (5. 5. 1915 - 26. 4. 1993) byl posledním tradičním dřevařem a zároveň horšským hospodářem v Malé Úpě. Jeho předci obec v 16. století založili, on také dřevař speciálně se svou rodinou žil až do roku 1945, kdy ostatní sudetští Němci museli z Československa odejít. Naposledy, na zde vystavených saních, svázel dřevo v roce 1975. Podle kvality sněhu a sklonu cesty za saněmi jako brzdě ráhl nejméně jednou tolky dřeva, kolik naroval na saně. Během života svezl tisíce plnometrů dřeva a usušil stovky tun sena. Poslední dvě krávy z obce odvedl v roce 1989 do chalupy Davida Sosny ve Velké Úpě. S manželkou Franziskou (20. 2. 1914) 40 let pečovali o maloupský kostel a pro místní i hosty se stali obrazem pravých horalů. (foto David Sosna, 1990)

Reimund Sagasser (5. 5. 1915 - 26. 4. 1993) war der letzte traditionelle Holzfäller und gleichzeitig auch Landwirt in Malá Úpa. Seine Vorfahren hatten den Ort im 16. Jahrhundert gegründet und er durfte hier als Holzfällerspezialist samt Familie auch nach 1945 bleiben, als die anderen Sudetendeutschen die Tschechoslowakei verlassen mussten. Im Jahre 1975 zurrte er ein letztes Mal das Holz auf dem hier ausgestellten Schlitten vor der Talfahrt fest. Je nach Beschaffenheit des Schnees und je nach Gefälle wurde hinter dem Schlitten noch einmal das gleiche Gewicht, wie es auf dem Schlitten aufgestapelt war, als Bremse hinterher gezogen. Während seines Lebens transportierte er tausende Festmeter Holz und trocknete hunderte Tonnen Heu. Die beiden letzten Kühe führte er im Jahre 1989 zur Hütte von Davida Sosna in Velká Úpa. 40 Jahr lang kümmerte er sich zusammen mit Ehefrau Franziska (20. 2. 1914) um die Kirche von Malá Úpa. Für Einheimische und Besucher wurden die beiden zur lebenden Legende. (Foto David Sosna, 1990)

Reimund Sagasser (5. 5. 1915 - 26. 4. 1993) był ostatnim prawdziwym drwalem a zarazem rolnikiem górkim z Malej Upy. Jego przodkowie zalożyli tę miejscowości w XVI wieku. On sam ze swą rodziną pozostał tutaj jako fachowiec i po 1945 roku, kiedy pozostały Niemcy sudeccy musieli Czechosłowację opuścić. Po raz ostatni zwoził drewno na sanach miejscowościowej produkcji w 1975 roku. W zależności od rodzaju śniegu i stopnia nachylenia drogi jako hamulec ciągnął za saniami jeszcze raz tyle drewna, co na sanach. Ostatnie dwie krowy odprowadził do chaty Davida Sosny w Wielkiej Upie w 1989 roku. Z małżonką Franziską (20. 2. 1914) przez 40 lat opiekowali się kościołem maloupskim. Dla miejscowych i gości stali się symbolem i obrazem prawdziwych górali. (fotografia David Sosna, 1990)

DŘEVAŘI

Kronikár Trutnova Šimon Hüttel v nejstarší zmince o Malé Úpě připomíná, jak se 3. října 1537 na smrtelném loži přiznal Fabian Aust k zabití 19 lidí, kteří mu kradli v řece Malá Úpa ryby. Ještě zalitoval, že jich nebylo rovných 20. V tu dobu nejspíš zdejší část hor nebyla trvale osídlena, přícházel sem lovci a hlavně horníci prospektoři. Z popudu majitele středních a správce východních Krkonoš Kryštofa Gendorfa bylo kutáno v oblasti Smrčí a nejspíš i ve Lvi dole. Císařský nejvyšší horní (rozuměj baňský) hejtman Gendorf se zasloužil o osídlení hor, když „v náboru“ z alpských zemí rakouské monarchie pozval odborníky na stavbu klaus - přehrad pro plavení

Kryštof Gendorf (1497 - 1563) povolal do Krkonoše dřevaře z alpských částí monarchie. Také založil 6. října 1533 město Vrchlabí.

Christoph Gendorf (1497 - 1563) berief Holzfäller aus den Alpenländern der Monarchie ins Riesengebirge. Am 6. Oktober 1533 gründete er auch die Stadt Vrchlabí.

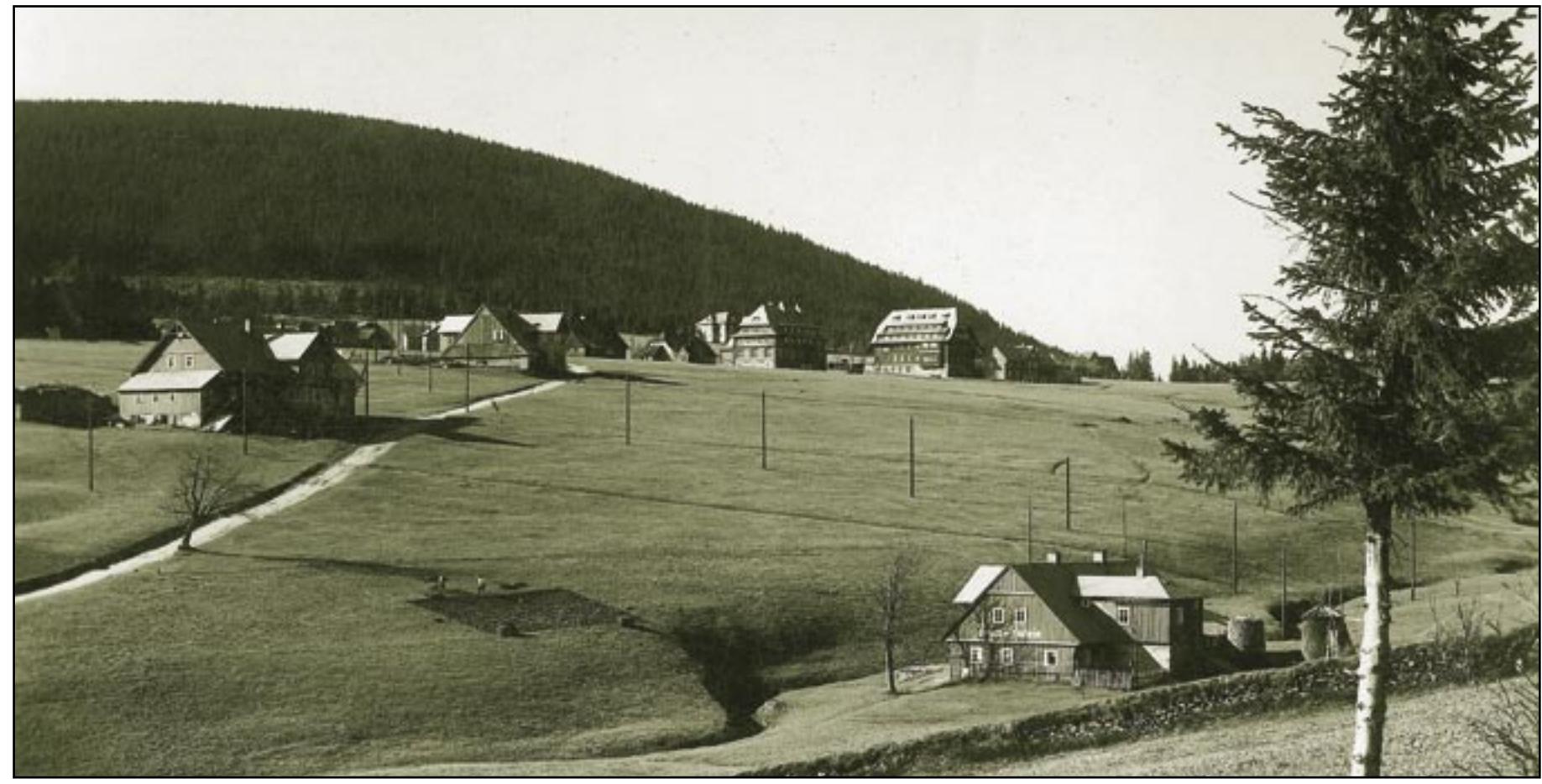
Kryštof Gendorf (1497-1563) sprowadził do Karkonoszy drwali z alpejskiej części monarchii. Założył również 6 października 1533 roku miasto Vrchlabí.

Při svázení dřeva na rohačkách soupravu pomáhal brzdit vlek z rovnáho nebo dlouhého dříví (1935). Beim Transport des Holzes auf Hörnerschlitten wurde die Bremswirkung des gezogenen gestapelten oder Langholzes genutzt. (1935).
Przy zwożeniu drewna na saniach „rohačkach“ jako hamulec służyło drewno przyczepione i ciągnięte za saniami (1935).

Christoph von Gendorf
geb. 1497 zu Greifenburg in Kärnten, gest. 1563 (6. VIII.)
zu Hohenelbe.
Gründer der Stadt Hohenelbe, 6. Oktober 1533.

Loukám horalé říkali zahrady, protože nejen na Pomezních Boudách byly vždy pečlivě obhospodařovány (1933).

Die Gebirgler nannten ihre Wiesen liebevoll Gärten, wurden sie doch mit aller Liebe und Sorgfalt bewirtschaftet und dies nicht nur in Pomezni Boudy (1933).

Łąki górale nazywali ogrodami, bowiem były zawsze nie tylko na Pomeznich Boudach bardzo starannie pielęgnowane (1933).

Agrárni valy na Šimových chalupách (2003).

Agrarwälle bei der Einsiedelei Šimový chalup (2003).

Waty agrarne na Šimových chalupách (2003).

Kejdování přes kladku. Sjíždějící prázdný trakař pomáhal vytáhnout do kopce ten plný krasické jezd. I tak bylo kejdování na prudkých svazích těžkou činnou (1925).

Jauchen über einen Flaschenzug. Ein herunterfahrender Wagen half über einen Flaschenzug den mit Gölle gefüllten Wagen nach oben zu ziehen. Auch so war das Jauchen an den steilen Hängen Schwerarbeit (1925).

Wywożenie gnojówki przez krążek. Zjeżdżająca pusta faszka pomagała wyciągnąć pod góre taczkę pełną krowiej gnojówki. Po-mimo różnych wynalazków nowoczesna gnojówka lak na stromych zboczach było bardzo męczące (1925).

Po vyklopení z kameninových formičiek syrečky vyschly na odkapávacím prkně a po osolení se balyly po tuctu do papíru a po kopě do krabice (1920).

Nachdem man die Quargel aus den Steinigungsfässern gestülpt hatte, wurden sie auf einen Abtrapftisch getrocknet und nach dem Salzen jeweils dutzendweise in Papier gewickelt und je 60 Stück in einem Karton gepackt (1920).

Po wysypaniu z foremek kamionowych serki wysychały na pochyłej desce a po posoleniu były pakowane po tuzinach w papier a po kopach do pudełek (1935).

Za půl hodiny bylo z 20 litrů smetany v ruční mäslnici utlučeno máslo, které se potom tvarovalo v dřevěných vyřezávaných formičkách na 1/4 kilogramové díly (1920).

Binnen einer halben Stunde war im Handbutterfass aus 20 Liter Sahne Butter gestampft, die dann mittels geschnitzter Holzformen zu 1/4 kg großen Butterstückchen geformt wurde (1920).

Póź godziny trwało ręczne ubijanie masła z 20 litrów śmietany w drewnianej mäslnicy, które następnie kształtowano w drewnianych rzeźbionych formach w czwierćkilogramowe kawałki (1920).

V Malé Úpě se pašovalo zboží ze sousedního Slezska po staletí. Že to byl věcný souboj mezi pašeráky a strážci hranic znázorňuje v romantický střelecký štít z 19. století.

In Malá Úpa wurde ganze Jahrhunderte lang Ware aus dem benachbarten Schlesien geschmuggelt. Dass dies ein zäher Zweikampf zwischen Schmugglern und Grenzwächtern war, beweist die romantische Schießscheibe aus dem 19. Jahrhundert.

W Małej Upie przemyczano towary z sąsiadniego Śląska przez całe wieki. Iż była to wieczna wojna podjawowa przemysników ze strażą graniczną przypomina również romantyczną tarczą strzelecką z XIX wieku.

Bärbel Köstler (20. 12. 1935) se narodila na Pomezních Boudách v chalupě čp. 45. Otec Josef Klein byl horníkem v rudných dolech v nedalekých Kowarech a ještě se staral o malé hospodářství. V listopadu 1946 byla rodina stejně jako většina obyvatel vynáhna do Německa. Bärbel se tam vyučila švadlenou a remeslo dělala celý život. Nikdy nezapomněla na svůj rodný domov, zapisovala vzpomínky rodiců a sousedů. Od roku 1990 v nové svobodné době organizuje jízdy rodáků do Malé Úpy. Pro krajaný je maloúpskou Heimats ort Betreuer, tedy ochránkyní domoviny. V roce 2001 vydala vlastivodnou knihu o Malé Úpě.

Bärbel Köstler (20. 12. 1935) wurde in der Hütte Nr. 45 in Pomezni Boudy geboren Ihr Vater, Josef Klein, war Bergmann in den Erzgruben im nahen Gelegenen Schmiedeberg (Kowary) und kümmerte sich überdies um eine kleine Wirtschaft. Im November des Jahres 1946 wurde auch diese Familie, wie so viele andere nach Deutschland vertrieben. Dort erlernte Bärbel den Schneiderberuf und diesen Beruf übte sie auch ihr ganzes Leben aus. Ihre Heimat konnte sie jedoch nie vergessen und so schrieb sie die Erinnerungen ihrer Eltern und Nachbarn nieder. Seit 1990 organisiert sie als Heimatort-Betreuerin unter freieren Bedingungen Ausflüge von Landsleuten nach Malá Úpa. Im Jahre 2001 gab sie ein Malá Úpa gewidmetes, heimatkundliches Buch heraus.

Bärbel Köstler (20. 12. 1935) urodziła się w Pomeznich Boudach w chalupie nr 45. Jej ojciec Josef Klein był górnikiem w rudnych dolach w niedalekich Kowarach a jeszcze se starał o małe gospodarstwo. W listopadzie 1945 roku została jego rodzina podobnie jak większość tutejszych mieszkańców wysiedlona do Niemiec. Bärbel zdobyła tam zawód krawcownej, który wkrótce poza całe życie. Nigdy nie zapomniała o swym rodzinnym domu; skrzynie zapisywała wspomnienia rodziców i sąsiadów. Od roku 1990 w nowym okresie charakteryzującym się wolnością organizuje wycieczki rodaków do Małej Upy. Dla rodaków jest maloúpską Heimats ort Betreuer, czyli obroną stron rodzinnych. W 2001 roku wydała książkę o historii Małej Upy.

Expozici pro obec Malá Úpa navrhla a zpracovala - Die Exposition für Malá Úpa - Projekt und Realisierung von - Ekspozycja dla miejscowości Mała Upa zaprojektowała i wykonała: © RNDr. Pavel Klimeš, 2003

Výtvarná spolupráce - In künstlerische Zusammenarbeit mit - Współpraca artystyczna: Zdeněk Petřík

Adjustaci provedl Ateliér Kvíčala z Úpice pod vedením - Technische Installation - Atelier Kvíčala aus Úpice unter der Leitung von - Adjustacja wykonala Pracownia Kvíčala z Úpice pod kierunkiem: Stanislav Špelda

Exponáty věnovali či zapůjčili - Leihgaben und Widmungen von Exponaten - Ekspozycja dla jednostek i instytucji: Jaroslav Košek, Friedrich Kneifel, Krkonošské muzeum Vrchlabí, Krista Launová z rodiny Reimunda Sagassera, Rudolf Ruse, Jiří Škoda, Milan Vich aj.

Překlad do němčiny Hans Jürgen Warsow, do polštiny Andrzej Magala - Deutsche Übersetzung - Hans Jürgen Warsow, polnische Übersetzung - Andrzej Magala - Tłumaczenie na język niemiecki Hans Jürgen Warsow, na język polski Andrzej Magala

Technická spolupráce - Technische Zusammenarbeit mit - Współpraca techniczna: Miloslav Klimeš sen.

VESELÝ VYLET®

Seno hospodáři odnášeli z louky ve velkých lokačích a ukládali v chalupě na půdu (1910).

Das Heu trugen die Landwirte in großen Heutüchern von den Wiesen zu ihren Hütten, wo es dann auf dem Heuboden verstaubt wurde (1910).

Siano gospodarze znośili z ląk w wielkich płachtach i przechowywali w chatupach na strychu (1910).

Od roku 1930 horalé sváželi nebo snášeli mléko v ocelových koních do údolí k výkupu pro trutnovskou mlékárnu (1935).

Ab 1930 wurde die Milch in Blechkannen ins Tal geschleppt oder gefahren. Dort wurden sie zur Trautenauer Molkerei abtransportiert. (1935).

Ab 1930 wurde die Milch in Blechkanne ins Tal geschleppt oder gefahren. (1935).

Ne vždy bylo obchodování se sousedním Slezskem legální, v Malé Úpě bývalo pří stejně pašérků, jako chalup. Rozdílné ceny a nedostupnost zdrojů v drahé zemi lákaly k nebezpečné živnosti mnoho generací horalů. Často po nich střílela hranicní stráž, někdy pašeráci přišli o náklad a několikrát i o život. Do Německa při slotě nebo za tmu nosili na krosnách hlavně máslo a sýry, zpět se vracejí s umělým sladidlem cukerinem, kořalkou, tabákem a později i petrolejem.

Die Milch wurde in Eisenkübeln bis zum Tal geschleppt oder gefahren. Dort wurde sie zur Trautenauer Molkerei abtransportiert. (1935).

Ab 1930 wurde die Milch in Blechkanne ins Tal geschleppt oder gefahren. (1935).

Chalupa čp. 12 Horní MÚ v Černé Vodě (vlevo) měla ještě v roce 1902 šindelový seníkový vikýř, kdežto chalupu čp. 13 (uprostřed) kromě starých vrátek ve štítu už zdobil modernější malý sedlový vikýř. Novinkou v té době byl velký sedlový seníkový vikýř na chalupě čp. 14 (vpravo) (1903). Die Berghütte Nr. 12 Horní MÚ in Černá Voda (links) hatte noch im Jahre 1902 einen Schindel-Heuerker, während die Berghütte Nr. 13 (in der Mitte) außer dem alten Tor im Giebel schon ein modernerer kleinerer Sattelerker ziert. Eine Neuheit war damals der große Sattelerker an der Berghütte Nr. 14 (rechts) (1903).

Chalupa nr. 12, Mała Upa Góra w Czarnej Wodzie (po lewej stronie) jeszcze w 1902 roku miała gontowy dymnik sienny podczas kiedy chatupe nr 13 (po środku) oprócz starych wrót w szczytce zdobił już nowoczesniejszy mały dymnik z dachem dwuspadowym. Nowością w tych czasach był duży dymnik sienny z dachem dwuspadowym na chatupie nr 14 (z tyłu) (1903).

První číslovaní domů z roku 1771 i druhé z roku 1805 bylo jedno pro celou Malou Úpu. Přečíslovaní v roce 1900 rozdělilo domy na Horní a Dolní Malou Úpu a plati dodnes. Na porcelánu malované čp. 37 Dolní MÚ je ze Šimových chalup (2003).

Sowohl die erste Nummerierung der Häuser im Jahr 1771, als auch die zweite von 1805 waren einheitlich für ganz Malá Úpa. Die Ummumerierung von 1900 teilte die Häuser in Horní und Dolní Malá Úpa und so blieb es bis heute. Die auf Porzellan gemalte Hausnummer 37 Dolní MÚ stammt von den Šimovych chalupen (2003).

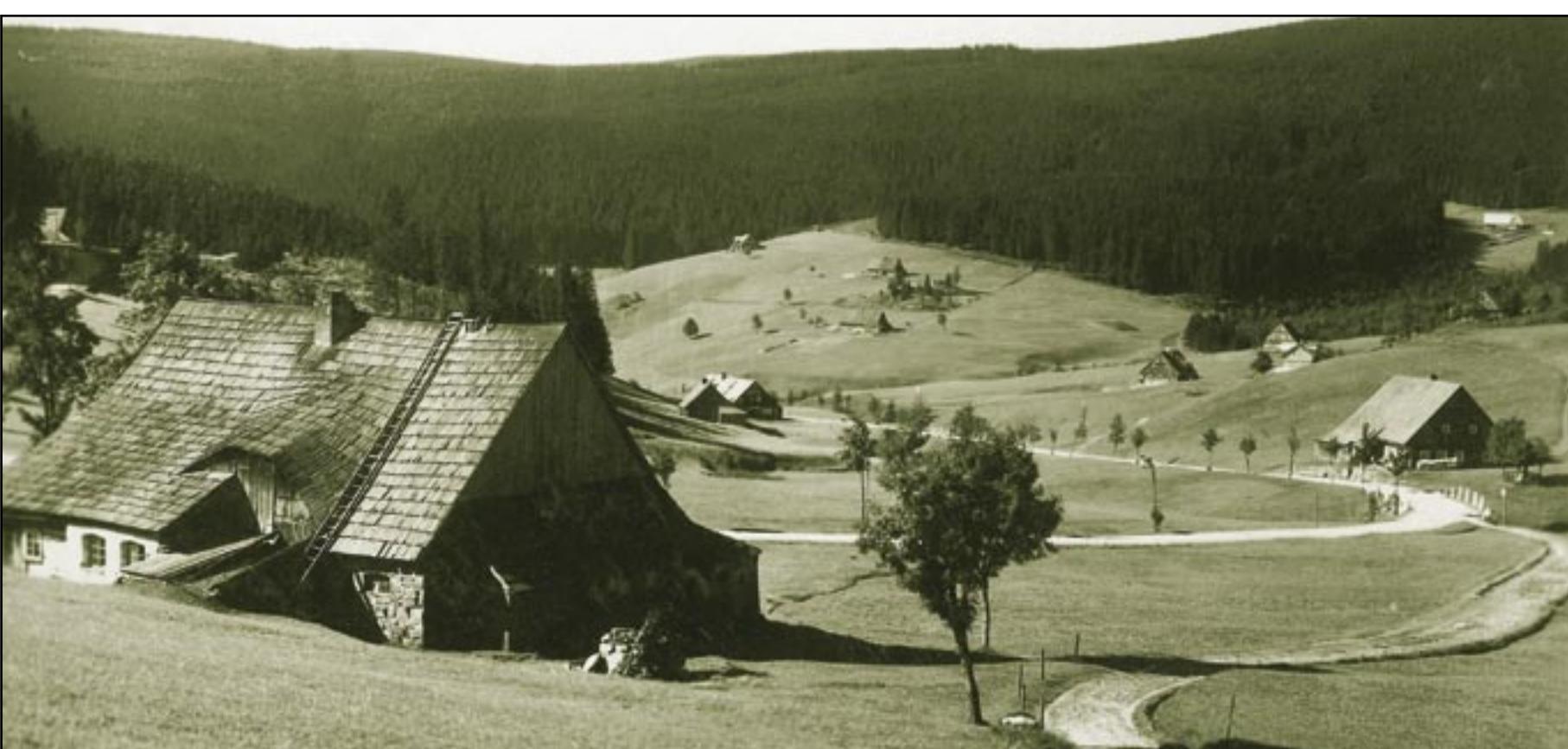
Pierwsza numeracja domów przeprowadzona w 1771 roku oraz druga z roku 1805 była wspólna dla całej Malej Upy. Zmiana numeracji z 1900 roku rozdzieliła domy na Małą Upę Dolną i Górną i przetrwała do dnia dzisiejszego. Malowany na porcelanie numer 37 Mała Upa Dolna pochodzi z Šimowych chalup (2003).

Na Nových Domcích měly šindelový seníkový vikýř všechny chalupy, dodnes se nedochoval ani jeden (1927).

Bei Nové Domky besaßen alle Hütten einen Heudacherker, kein einziger blieb jedoch bis heute bestehen (1927).

Na Nowych Domkach miały gontowy dymnik sienny wszystkie chalupy, ale do dnia dzisiejszego nie zachował się ani jeden (1927).

Chalupa čp. 64 Horní MÚ ve Smrčí s původním šindelovým seníkovým vikýřem, který je nejpůvodnějším prvkem lidové architektury východních Krkonoš (1934).

Berghütte Nr. 64 Horní MÚ in Smrčí mit ursprünglichem Schindel-Heudacherker, dem frühesten Element der Volksarchitektur im Ostriesengebirge (1934).

Chalupa nr. 64 Mała Upa Góra we Smrčí z oryginalnym gontowym dymnikiem siennym będącym najbardziej charakterystycznym elementem architektury ludowej Karkonoszy wschodnich (1934).

Původníkův dům s předním sedlovým vikýřem čp. 110 Horní MÚ - Lesní zátiší na Pomezních Boudách je nejmladším vývojovým typem chalupy východních Krkonoš. Tyto domy mají roubené přízemí a smíšené první patro je hraděnou konstrukcí. Casto sloužily k ubytování hostů, cennou odpovídají i dřevěným laťováním a hlavně výrazným dřevěným prvkům ve štítech (1940).

Das anderthalbstöckige Haus mit vorherem Sattel-Dacherker Nr. 110 Horní MÚ - Lesní zátiší auf Pomezní Boudě stellt den jüngsten Entwicklungstyp der Berghäuser im Ostriesengebirge dar. Die Häuser haben ein geziemtes Erdgeschoss und einen herabgesetzten ersten Stock mit Fachwerkkonstruktion. Sie dienen oft zur Unterbringung von Besuchern, das wird von den vertikalen Zierrillen und vor allem durch die Holzelemente in den Giebeln betont (1940).

Dom z podwyższonym strychem z frontowym dymnikiem z dachem dwuspadowym nr 110 Mała Upa Góra - Zasie Leśne na Pomeznich Boudach jest najmłodszym historycznie typem chatupy w Karkonoszach wschodnich. Ten typ domów ma drewniany parter oraz obniżone pierwsze piętro z murkiem pruskim. Często służyły do zakwaterowania gości, czemu odpowiadają ozdobny z pionowych listew a przede wszystkim rezbione elementy drewniane na szczytach (1940).

CHALUPY

Dřeváři si jistě z alpské domoviny přinesli zkušenosť stavbou roubených domů, ale během dalších staletí vyuvinuli typ chalupy, který je typický pro východní Krkonoše. Z trámu roubený obdélníkový půdorys uprostřed rozděloval chodba, ze které se na jednu stranu vcházel do původně nedělené obývny miestnosti s kamenným kominem a pecí. Celou druhou část domu vypíňoval chlév, pod kterým bývala až dva metry hluboká jedová jamka zakrytá hrubými povaly. Dobytek do domu vcházel většinou stejnými dveřmi, jako hospodáři. Část chalupy ještě obepínala dřevník z hrázdenou konstrukcí a pultovou střechou. Kamenný sklepík směřující do svahu stále protékala voda. Důležitou částí každé chalupy je provedení střešní konstrukce. Nejstarší jednu středovou stolici už v průběhu 19. století nahradily dvě krajní stolice nesoucí hambalky podpirající krovky.

Původně se seno na půdu ukládalo po žebříku velkými vrátky ve štítu, ale taková chalupa se v Malé Úpě nedochovala. Zato tu najdeme 17 původních chalup s místní zvláštností - šindelovým seníkovým vikýřem. Dříve než v jiných částech Krkonoš, začali horáci s ukládáním sena skrz zvláštní vchod na půdu přímo ze svahu. Do krovu přidali menší stolici, na kterou zvedli čtyři krovky a pomocí lat a šindelové krytiny vytvarovali vlnovku, pod kterou se schovala vratna. Protože podobný typ vikýře nebyl nikde jinde v Evropě nalezen, říkáme mu maloupský seníkový vikýř. V Malé Úpě býval téměř na všech chalupách, k tomu ještě na několika domech v Horních Alberitech, Horních Lysečinách a ve dvou případech byl doložen i v Maršově. Tepře od konce 19. století se v Krkonoších uplatnil seníkový vikýř se sedlovou střechou, který se stal součástí většiny zdejších chalup. Zvětšil půdu o pracovní prostor, kde si hospodář ukládal pomůcky i v Malé Úpě většinou nahradil starší šindelový typ vikýře. Presto je maloupský vikýř významný přinosem zdejších horářů krkonošské lidové architektury. S rozvojem turistiky a pronajímatním pokojů pro hosty horáře ubrali na půdě místo pro seno a vestavěli sem obytné miestnosti. Hlavní pokoj uprostřed prosvitl předním sedlovým vikýřem, který často zrcadlově kopíroval seníkový vikýř na druhé straně střechy.

Děvstkou prázdných maloupských chalup bylo vyhnání původních obyvatel v letech 1945 a 1946 zachránilo chalupáři z různých míst Čech. Čtyřicet „nepotřebných“ chalup bylo zbořeno, některé domy v 70. a 80. letech 20. století při rekreaci tlaku ztratily autentickou podobu, přesto zůstala Malá Úpa nejvýznamnějším souborem horské lidové architektury v Krkonoších.

BERGHÜTTEN

Die Holzfäller hatten sich aus ihrer Alpenheimat die Zimmerkunst zum Hausbau mitgebracht, aber während der Jahrhunderte entwickelten sie einen eigenen Hüttentyp, der typisch für das Ostriesegebirge ist. Der aus Balken gezierte rechteckige Grundriss wurde in der Mitte von einem Gang in zwei Hälften geteilt, von dem einer entweder das ursprünglich ungeteilte Wohnzimmer mit Steinschiffstein und Ofen betrat, oder den gegenüberliegenden Stall. Unter dem Stall, der die ganze zweite Gebäudenhälfte einnahm, befand sich eine bis zu zwei Meter tiefe, mit groben Bodenbalken abgedeckte Gütlegrube. Das Vieh betrat so das Haus meist durch die gleiche Tür wie der Landwirt. Ein Teil der Hütte war überdies noch von einem Holzschrapp mit Fachwerk und Pultdach umgeben. Durch den in den Hang greifenden Steinkeller floss ständig Wasser. Ein wichtiges Element einer

jeden Hütte ist die Ausführung des Dachstuhls. Der älteste allein stehende Mittelstuhl wurde schon im 19. Jahrhundert vom zweifach stehenden Kehlbalkendachstuhl ersetzt, bei denen die Sparren von den Kehlbalken gestützt werden.

Ursprünglich wurde das Heu auf einer Leiter durch ein großes Tor im Dachgiebel eingebracht, aber solch eine Hütte ist in Malá Úpa nicht erhalten geblieben. Dafür findet man 17 ursprüngliche Berghäuser mit einer hiesigen Besonderheit - dem Heu-Schindeldacherker. Früher als in anderen Teilen des Riesengebirges begannen die Bergbauern mit der Heueinfuhr durch ein besonderes Tor vom Hang direkt auf den Boden. Am Dachstuhl wurde ein kleinerer Stuhl angebracht, auf dem man vier Sparren aufrichtete und mittels Latten und Schindeldeckung schuf man ein Welldach, unter dem das Heu verborgen war. Da ein solcher Dacherkertyp einmalig in ganz Europa ist, nennen wir ihn kurzum Kleinauperauer Heudacherker. In Malá Úpa befand er sich an nahezu allen Berghäusern und überdies auch an einigen Häusern in Horní Alberice, Horní Lysečiny. In zwei Fällen ist er auch in Maršov belegt. Erst ab Ende des 19. Jahrhunderts begann sich im Riesengebirge der Heudacherker mit Satteldach durchzusetzen, der zum Bestandteil der meisten hiesigen Hütten wurde. Er erweiterte den Boden um eine Arbeitsfläche, wo der Landwirt seine Gerätschaft aufbewahren konnte, in Malá Úpa ersetzte er meist die älteren Dacherker vom Schindeltyp. Dennoch ist der Klein Auperauer Erker als bedeutender Beitrag der hiesigen Bergbürger zur Riesengebirger Volksarchitektur anzusehen. Mit dem Aufschwung des Tourismus und der Vermietung der Räume musste der Heuboden im Urlaubsdorf machen. Das Hauptzimmer in der Mitte wurde meist durch einen vorderen Satteldacherker erhellt, der in der Regel den Heuerker auf der anderen Dachseite kopierte.

Zweihundert Klein Auperauer Berghäuser standen nach der Zwangsauflösung der ursprünglichen Bewohner von 1945 und 1946 leer und wurden von Wochenendern aus allen Teilen Tschechiens gerettet. Vierzig „überfürsige“ Häuser wurden abgerissen, manche der Häuser verloren im Urlauberboom der 70. und 80. Jahre ihr authentisches Aussehen. Trotz allem blieb Malá Úpa der Ort mit dem bedeutendste Ensemble volkstümlicher Architektur im Riesengebirge.

CHAŁUPY

Dworek z całą pewnością z alpejskich stron rodzinnych przyniósł z sobą doświadczenie i sztukę budowania drewnianych domów, lecz z upływem czasu stworzyli nowy typ chatupy charakterystyczny dla Karkonoszy wschodnich. Czworokąt z belek dzielił na środku stropu z krytarzem, z którego pierwotnie wchodziło z jednej strony do jednej izby z kamiennym kominem i piecem. Cała druga część chatupy zajmowała obora, pod którą mieściła się jama na gnojówkę niedrázko na głębokości aż dwóch metrów, przykryta grubymi kłodami. Było najczęściej wchodziło do domu tymi samymi drzwiami, co i gospodarze. Część chatupy opisywała drwialnia z dachem obrotowym. Przez pionowe kamienne zagłębiańskie w zbożcu przepływała stale bieżąca woda. Ważną częścią każdej chatupy jest konstrukcja jej dachu. Najstarszy jeden centralny wieżeczek z XIX wieku zastąpiły dwa boczne wieżyczki podtrzymujące jęki, o które opierały się krokwie. Pierwotnie siano układano na strychu po drabinie przez szerskie drzwi w szczytce chatupy, ale żadna chatupa z takim rozwiązaniem się w Malej Upie nie zachowała. Za to znaleźć tutaj można 17 pierwotnych chatup z specyficznej lokalnej konstrukcją a manowiącą chatup z gontowym dymnikiem siennym. Wcześniej niż w innych częściach Karkonoszy zaczęli górale wkładać siano na strych przez specjalne wejście bezpośrednio ze zbożca. Do krokwi dodano mniejszy wieżar, o który oparto cztery krokwy i przy pomocy lat i gontu sfornowali daszek, pod którym umieszczono wrotę. A ponieważ podobny typ dymnika nie został zaobserwowany nigdzie indziej w Europie nadano mu nazwę maloupský dymnik sienny. W Malej Upie byl niemalże we wszystkich chatupach, poza tym jeszczec na niektórych chatupach w Alberzycach Górnich, Lyseczynach Górnich a w dwóch przypadkach zdokumentowany został również w Marszowie. Dopiero od końca XIX wieku rozpowszechnił się w całych Karkonoszach dymnik sienny z dachem dwuspadowym, który stał się nieodłączną częścią większości miejscowości chatup. Rozwiążanie to pozwoliło przestrzeń roboczą, gdzie gospodarz mógł przechowywać narzędzia. Również w większości chatup w Malej Upie zastąpił starszy typ dymnika gontowego. Poza tym maloupski typ dymnika w istotny sposób przyczynił się do rozwoju karkonoskiej architektury ludowej. Wraz z rozwojem turystyki i wynajmowaniem pokojów górale zmniejszali przestrzeń niezbędną do przechowywania siana budując na strychu pokoje dla gości. Główny środkowy pokój rozjaśnił frontownym dymnikiem z dachem dwuspadowym, który najczęściej był lustrzanym odbiciem znanego już nam dymnika siennego na drugiej stronie dachu.

Die stövky prázdných maloupských chalup po vyhnání původních obyvatel v letech 1945 a 1946 zachránilo chalupáři z různých míst Čech. Čtyřicet „nepotřebných“ chalup bylo zbořeno, některé domy v 70. a 80. letech 20. století při rekreaci tlaku ztratily autentickou podobu, přesto zůstala Malá Úpa nejvýznamnějším souborem horské lidové architektury v Krkonoších.

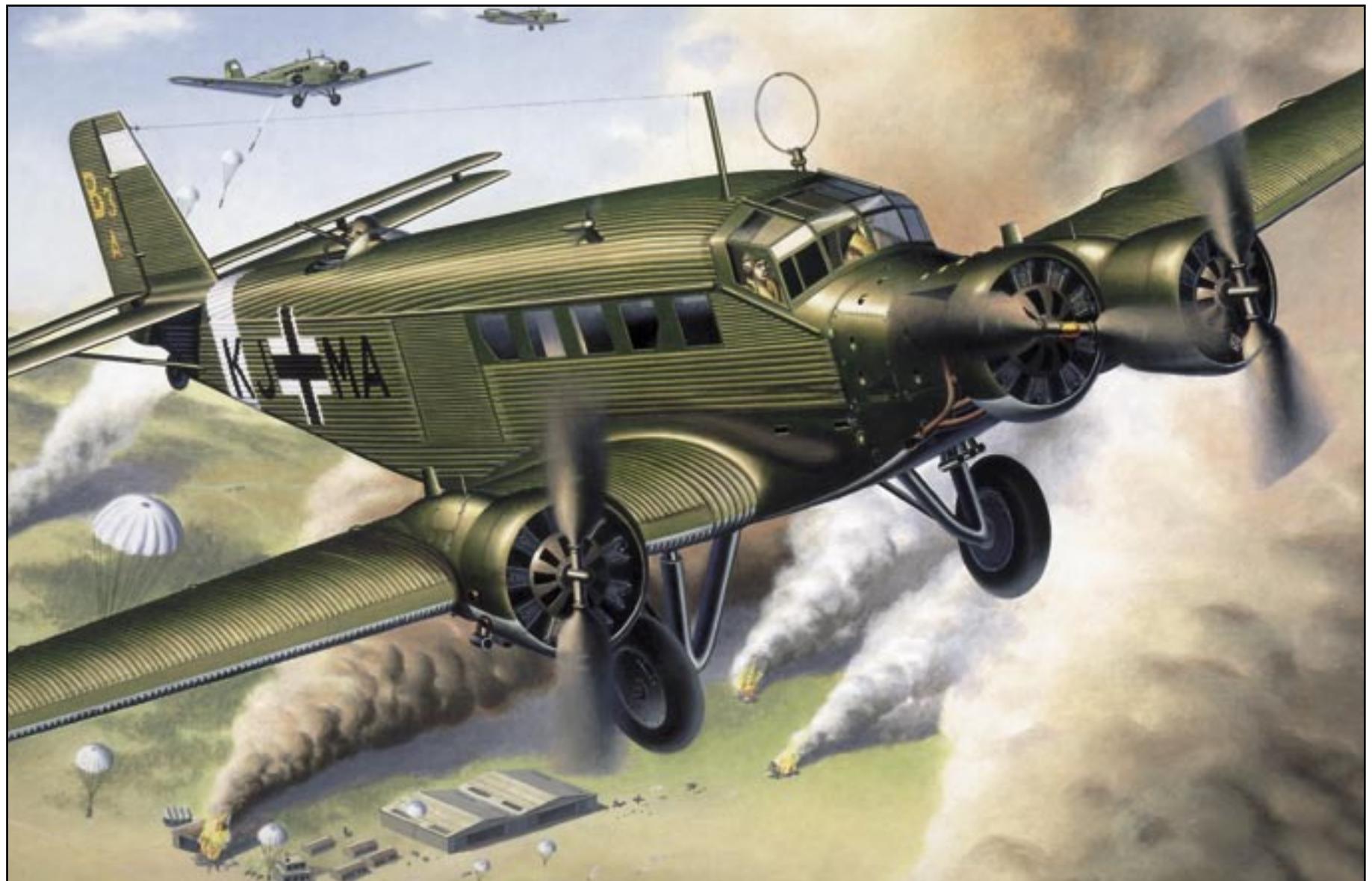
Karel Lof (7. 12. 1933 - 15. 3. 2002) Narodil se v Dolní Malé Úpě v chalupě čp. 68 hned vedle faru a kostela ve smíšené česko-německé rodině. Jeho otec Karel Lof přišel do Malé Úpy v roce 1919 s nově vzniklou československou armádou vytvářovat hranice republiky a byl jedním z prvních Čechů, kteří se v Malé Úpě usadili. Na tancovačce v hostinci starosty Johanna Taslera (dnes Sokolí boudy) se seznámil s Agnes Berauerovou z protějšího koloniálu. Později spolu dům přestěhovali a kromě obchodu tu měl pánský krejčí Karel dílnu. Dvě místnosti v novém domě pronajali obci na kancelář a poštovní úřad, Karel Lof stál být i listonosem. Tady se jím narodil syn Karel. V roce 1938 museli Lofovi z Malé Úpy kvůli místním nacistům utěct. Domu se vrátili v roce 1945. Mladý Karel vystudoval trutnovskou lesnickou školu a celý život byl hajním v revíru okolo rodné chatupy. Lesnickou kariéru končil ve smutné době obrovskou imisní kalamity, kdy v 80. letech odumělo mnoho starých porostů. Ještě organizoval obnovu lesa, i když něm dnes na Kraví horě, Pomezní a Lysečinské hřebeni roste mladý les. Karel Lof v Malé Úpě spoluzakládal Hornou službu a Sbor dobrvolných hasičů. Díky svému původu patřil k pojítku mezi německou minulostí a českou současnosti Malé Úpy.

(foto Vladimír Kobelka, 1995)

Karel Lof (7. 12. 1933 - 15. 3. 2002) Er wurde in Dolni Malá Úpa in der Bergbaude Nr. 68 gleich neben Pfarr und Kirche in einer deutsch-tschechischen Familie geboren. Sein Vater Karel Lof war 1919 mit der neu gegründeten tschechoslowakischen Armee nach Malá Úpa gekommen, um die Republiksgrenze abzustecken und war einer der ersten Tschechen, die sich in Malá Úpa ansiedelten. Bei einem Tanzvergnügen im Gasthof des Bürgermeisters Johann Taslers (heute Sokolí bouda) befreundete er sich mit Agnes Berauer vom gegenüberstehenden Kolonialwarengeschäft. Dieses Hause bauten sie später gemeinsam um. Außer dem Geschäft hatte hier der Herrenschneider Karel Lof auch seine Schneiderwerkstatt. Zwei Räume des neuen Hauses verpachtete sie als Büraum und Postamt. Karel Lof machte nebenbei auch noch Postbote. Hier wurde ihr Sohn Karel geboren. 1938 mussten die Lofs wegen der einheimischen Nazis aus Malá Úpa fliehen, heimkehrten konnten sie erst im Jahre 1945. Der junge Karel besuchte die Trautenauer Forstschule und war dann sein ganzes Leben lang Förster im Revier rings herum und die Heimatbude. Seine Försterkarriere ging zur tragurigen Zeit der massiven Immigrationskatastrophen zu Ende, als in den 80. Jahren viele alte Bestände abstarben. Er organisierte jedoch noch die Erneuerung der Wälder, es ist auch sein Werk, dass auf den Gebirgszügen Kraví hora, Pomezní und Lysečinský hřeben wieder junger Wald gründet. Karel Lof war in Malá Úpa Mitbegründer des Bergdienstes und der Freiwilligen Feuerwehr. Dank seiner Herkunft gehört er zu den Bindegliedern zwischen deutscher Vergangenheit und tschechischer Gegenwart in Malá Úpa.

(Foto Vladimír Kobelka, 1995)

Karel Lof (7. 12. 1933 - 15. 3. 2002) Urodził się w Dolnej Malej Upie w chatupie nr 68 zaraz obok plebanii i kościoła w mieszańce czesko-niemieckiej rodzinie. Jego ojciec Karel Lof przyszedł do Malej Upy w 1919 roku z nowopowstałą armią czechosłowacką wytwarzając granice nowego państwa i był jednym z pierwszych Czechów, którzy się w Malej Upie osiedlili. Na potaćcowce w gospodzie starosty Johanna Taslera (dzisiaj Sokolí bouda) poznali Agnes Berauerową z sklepu kolonialnego na przeciwko. Później wspólnie dom przebudowali i oprücili sklep. Muł miał swój warsztat krawiec melski Karel Lof. Dwa pomieszczenia w domu wynajęły gminie na biuro i pocztę. Karel Lof zdążył być również listonoszem. Tutaj urodził się jego syn Karel. W 1938 roku musieli Lofowie ze względu na miejscowych nazistów z Malej Upy uciec. Do domu wrócili w 1945 roku. Młody Karel skończył szkołę leśniczą w Trutnovie i przez całe życie był gajowym w rewirze wokół rodzinnej chatupy. Kariérę leśniczą kontynuował w smutnym okresie wielkiej katastrofy leśnej wywołanej agresywnymi zanieczyszczeniami przemysłowymi, kiedy to w latach 80-tych ubiegłego wieku odumiarły duzo starych lasów. Zdążył jeszcze organizować odnowę lasu. Również dzięki niemu dzisiaj rośnie młody las na Kraví horze, na Pomezní i Lysečinským grzbietem. Karel Lof w Malej Upie brał udział w zakładaniu Potowia Górskiego i Ochotniczej Straży Pożarnej. Dzięki swemu pochodzeniu był elementem spażącym niemiecką przeszłość z czeską współczesnością Malej Upy.

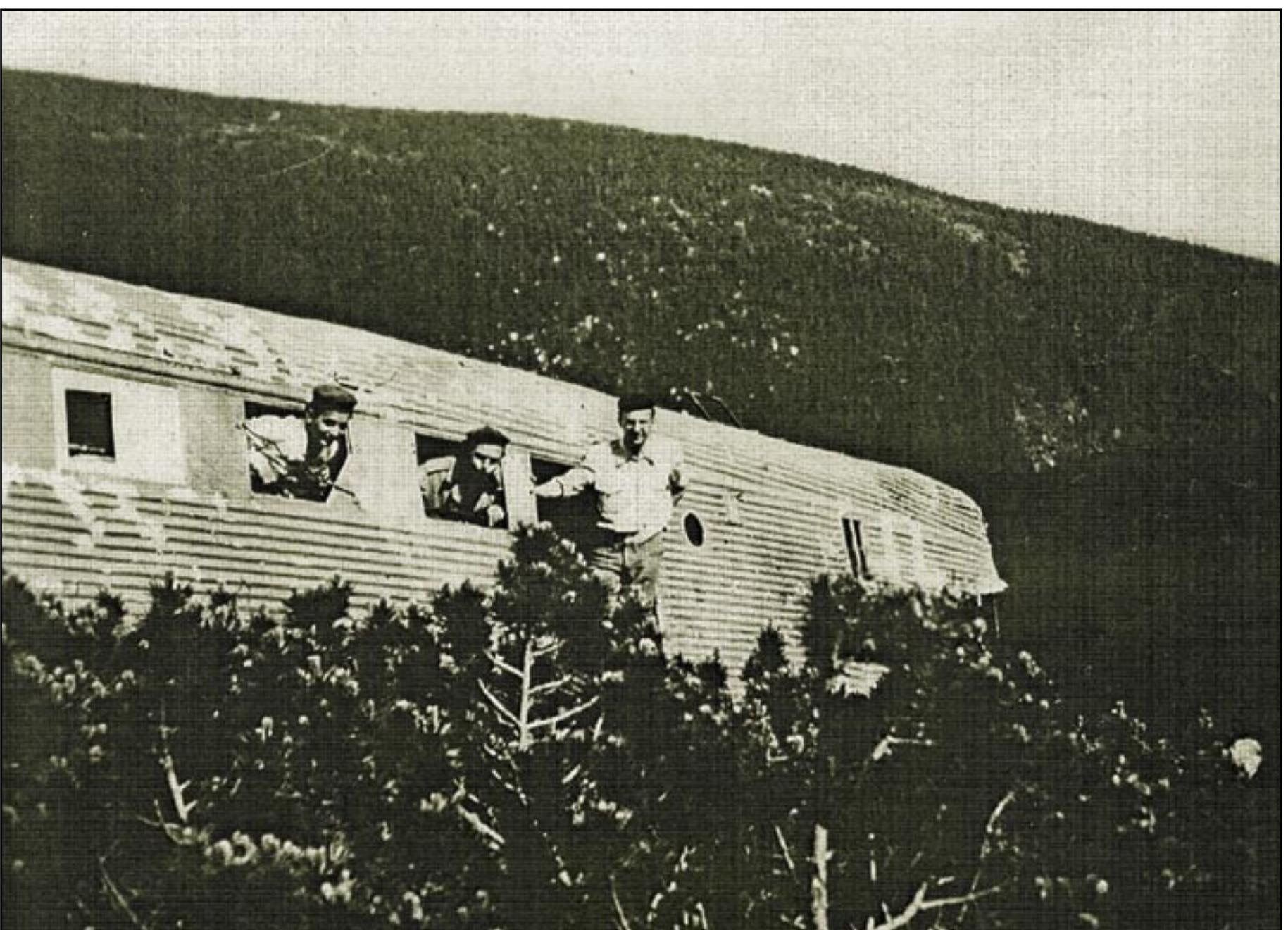

Junkers Ju-52/3m g4e, přezdíván „Tante (teta) Ju“, transportní letadlo na střední tráť vyráběné od roku 1934, dolet 1 500 km, rozpětí křídel 29,20 m, délka 18,90 m, pohon 3 devítiválcové motory BMW 132A-3, každý o výkonu 533 kW, maximální rychlosť 257 km/hodinu, užitčná zátěž je trojčlenná posádka a 18 cestujících nebo 13 nositek a zdravotní personál, maximální vzletová hmotnost 11 030 kg. V letech 1939 až 1945 bylo vyrobeno 3225 letadel Ju-52. Jeden z nich se zřítil na Sněžku.

Junkers Ju-52/3m g4e, Spitzenname „Tante Ju“, Mittelstreckentransportflugzeug, erbaut im Jahre 1934, Flugweite 1 500 km, Tragflächenspannweite 29,20 m, Länge 18,90 m, Antrieb 3 Neun-Zylindermotoren BMW 132A-3, jeder mit einer Leistung von 533 kW, Maximalgeschwindigkeit 257 km/h, Nutzlast - dreiköpfige Besatzung und 18 Passagiere oder 13 Tragen und Krankenpflegerpersonal. Maximale Abfluggmasse 11 030 kg. In den Jahren von 1939 bis 1945 wurden 3225 Flugzeuge vom Typ Ju-52 hergestellt. Eines von ihnen stürzte an der Schneekoppe ab.

Junkers Ju-52/3m g4e, nazywany „Tante (ciocia) Ju“ samolot transportowy średniego zasięgu produkowany od 1934 roku, zasięg 1500 km, rozpiętość skrzydeł 29,20 m, długość 18,90 m, napęd 3 dziesięciowłosowe motory BMW 132A-3, każdy o sile 533 kW, szybkość maksymalna 257 km/godz, nośność użytkowa: trzyosobowa załoga i 18 pasażerów lub 13 noszy i personel sanitarny, maksymalna masa startowa 11030 kg.

W latach 1939 - 1945 wyprodukowano 3225 samolotów Ju-52. Jeden z nich rozbil się na Śnieżce.

K transportu připravené zbytky letadla (foto Mocl, 1998).
Zum Transport vorbereite Flugzeugträümmer (Foto Mocl, 1998).
Przygotowane do transportu szczątki samolotu (Fotografia Mocl, 1998).

Poslední let Junkerse Ju 52 v transportní síti 23. září 1998 (foto Mocl, 1998).
Der letzte Flug der Junkers Ju 52 im Transportnetz den 23. September 1998 (Foto Mocl, 1998).
Ostatni lot Junkersa Ju-52 w sieci transportowej w dniu 23 września 1998r. (Fotografia Mocl, 1998).

HAVÁRIE LETADLA JU-52 NA SNEŽCE

Na konci druhé světové války došlo v masivu Sněžky k nejznámějšímu leteckému neštěsti v Krkonoších. Do povědomí lidí se zapsalo hlavně tím, že trosky letadla pokrývaly část úbočí Obřího hřebene celých 53 let a sedm měsíců. V únoru 1945 Rudá armáda obklíčila Wrocław (Breslau) a Němci odtud letectvo evakuovali zraněné vojáky. Po půlnoci 23. února při přistávání na provizorním letišti v Breslau havarovalo německé vojenské dopravní letadlo Junkers 52 s číslem trupu 7759. Stroj se úplně rozbil, ale čtyřčlenná posádka i s pilotem Ottou Kloppmannem vypadala bez úhony. Ihned přesedaře do druhého Junkerse typu Ju-52/3m g4e pilotovaném Emilem Hannemannem a druhým pilotem Albertem Linkem. Kromě obou kompletních posádek bylo v letadle ještě 20 zraněných vojáků, celkem 28 lidí. Jejich cílem bylo pravděpodobně letiště a lazaret v Mladé Boleslaví nebo v Hradci Králové. Nad Krkonošemi se letadlo dostalo do silné sněhové bouře. Meteorologická stanice na Sněžce údajně naměřila rychlosť větru přes 110 kilometrů za hodinu. Ve čtyři hodiny ráno letadlo narazilo do Sněžky na úbočí Obřího hřebene jen těsně pod Traversem. Podle rozbitého prostředního motoru, letadlo pravděpodobně narazilo čelně do svahu. Už asi nikdy nezjistíme, kolik lidí bylo bezprostředně po havárii naživu. Víme jen, že se šest mužů dokázalo vyprostit z trosek. Nebyl mezi nimi nikdo z obou posádek. Zranění vojáci jen v nemocničním oblečení prošlapávali cestu sněhem čtyři kilometry směrem k Růžové hore a k Růžohorkám. Do boudy dorazili o půl osmé. Nejmíň, že neosmnáctiletý Siegfried Szewczyk brzy zmířil, čtyři vojáci se zachránili. V tu chvíli se o neštěsti dozvíděli lidé na Sněžce a vypravili záchrannou skupinu, ale ta nemohla havarované letadlo ve vánici čtyři hodiny nalézt. Když k němu dorazili, byli i zranění vojáci, kteří pád údajně přežili, mrtví.

Jestě ten den vyráželi z Malé Úpy chlapi s rohačkami, aby každý naložil jednoho mrtvého vojáka a svezl ho na maloúpský hřbitov. Vojáci byli pochováni ve dvou radách na hřbitově vlevo od vchodu. Lidovým spolkem pečujícím o německé válečné hroby byly v červnu 2002 ostařely 23 vojáků exhumovány a poté uloženy na německém vojenském hřbitově v Brně. Identifikace podle osobních vojenských známek potvrdila totožnost i počet mrtvých vojáků uvedených v maloúpské matrice v tužkovu psaném seznamu stvrzeném razitkem farnosti.

Letadlo zůstalo na úbočí Sněžky, ale turisté i místní obyvatelé jej postupně rozebráli a odnášeli si zajímavé kusy. Nejdříve zmizely všechny „buldiky“, pak i sedačky a vlnitý plech z trupu byl dokoncovo užíván na výrobu ručních bubnových praček na prádlo. Nejzajímavější jsou tri motory BMW. 23. září 1998 maloúpský občané posbírali všechny kusy i kousky letadla do transportních sítí. Ve 14.15 přiletěl dopravní vrtulník firmy Aerocentrum pilotovaný zkušeným pilotem Jaroslavem Rákosem a motory se vnesly s částí trupu Ju-52 do posledního letu nad Lvím dolem. O dvacet minut později byl odnesen i druhý náklad s drobnými zbytky. Vyzvednuti přineslo i malé překvapení. Na zadní části letadla bylo nalezeno číslo trupu (Werks Nummer) 8620. V protokolu Luftwaffe o nehodě je chybějící uvedeno číslo 6820. Zbytky letadla jsou uloženy v Malé Úpě, zde je vystaveni nejzachovalejší ze tří motorů.

Trosky letadla byly hlavně v prvních letech po válce turistickou atrakcí (Kovanda, 1948).

Die Flugzeugträümmer waren vor allem in den ersten Nachkriegsjahren eine echte Touristenattraktion (Kovanda, 1948).

Szczątki samolotu były głównie w pierwszych latach powojennych atrakcją turystyczną (Kovanda, 1948).

FLUGZEUKATASTROPHE DER JU-52 AN DER SCHNEEKOPPE

Gegen Ende des II. Weltkriegs kam es am Massiv der Schneekoppe zum bekanntesten Flugzeugunglück im Riesengebirge. Es geriet vor allem deswegen nicht in Vergessenheit, da die Flugzeugträümmer ganze 53 Jahre und 7 Monate auf einem Teil des Hanges des Obřího hřeben verstreut herumlagen. Im Februar 1945 hatte die Rote Armee Breslau (Wrocław) eingeschlossen und die deutsche Wehrmacht war gezwungen, von hier aus ihre Verwundeten zu evakuieren. Am 23. Februar verunglückte auf dem Beifelsflugplatz von Breslau nach Mitternacht das deutsche Transportflugzeug Junkers 52 mit der Rumpfnummer 7759 bei einem Landungsversuch. Die Maschine ging dabei zu Bruch, aber die vierköpfige Besatzung mit ihrem Piloten Otto Kloppmann kam mit dem Leben davon. Augenblicklich gingen sie an Bord einer anderen, von Pilot Emil Hannemann und Copilot Albert Link gesteuerten Junkers vom Typ Ju-52/3m g4e. Außerdem beiden kompletten Besatzungen waren noch 20 verwundete Soldaten an Bord, insgesamt also 28 Menschen. Ihr Ziel war höchstwahrscheinlich der Flugplatz mit Lazarett in Mladá Boleslav oder Hradec Králové. Über dem Riesengebirge geriet die Junkers in einen starken Schneesturm. Die meteorologische Station stellte damals angeblich Windgeschwindigkeiten von über 110 km/h fest. Gegen vier Uhr morgens zerschellte das Flugzeug am Hang des Riesenkamms unterhalb der Schneekoppe, dicht unter dem Weg Travers. Nach dem zertrümmerten mittleren Motor zu urteilen, schlug das Flugzeug offensichtlich frontal zum Hang auf. Niemand wird mehr in Erfahrung bringen, wie viele Passagiere direkt nach dem Absturz noch am Leben waren. Wir wissen nur, dass es sechs Männer gelang, sich aus den Trümmern zu befreien - unter ihnen war niemand von der Besatzung. Die verwundeten Soldaten stiegen vier Kilometer in Richtung Růžová hora und Baude Růžohorka auf. Durch den Schneesturm. Gegen halb acht kamen sie bei der Bude an. Der jüngste von ihnen, der noch nicht achtzehn Jahre Siegfried Szewczyk, starb kurz darauf, vier Soldaten blieben am Leben. Jetzt erfuhrten die Leute auf der Schneekoppe vom Unglück und schickten einen Suchtrupp aus, der aber das verunglückte Flugzeug wegen des Schneesturms vier lange Stunden lang nicht ausmachen konnte. Als sie endlich beim Flugzeug ankamen, waren die verwundeten Soldaten, die den Absturz angeblich überlebt hatten, auch schon tot. Noch am gleichen Tag machten sich Klein Aupaer Männer auf, um die Toten zu bergen. Jeder Tote wurde auf je einem Höhnerschlitten zum Friedhof von Malá Úpa gebracht und dort wurden sie alle in zwei Reihen links vom Friedhofstor beigesetzt. Im Juni 2002 wurden die sterblichen Reste der 23 Soldaten vom Verbund für die Pflege deutscher Kriegsgräber exhumiert und anschließend auf dem deutschen Militärfriedhof in Brno beigesetzt. Die Identifikation laut den Wehrmachtserkennungsmarken bestätigte die Anzahl der Toten, so wie sie in der Matrikel in einem mit Bleistift eingetragenen Verzeichnis, nebst bestätigendem Stempel des Pfarrers registriert sind.

Das Flugzeug lag am Hang der Schneekoppe liegen, aber sowohl Touristen, als auch Einheimische klaubten alles Brauchbare oder Interessante auseinander und ließen es mitgehen. Zuerst verschwanden alle Armaturen, dann die Sitze und das Wellblech vom Rumpf wurde gar zur Heimwerker-Herstellung von Waschmaschinen benutzt. Das interessanteste sind die drei BMW-Motoren. Am 23. September 1998 sammelten Einwohner von Malá Úpa die letzten Teile und Stücke des Flugzeugs in Transportnetze. Um 14.15 Uhr kam der erfahrene Pilot Jaroslav Rákos mit einem Transportflughubschrauber der Firma Aerocentrum geflogen und die Motoren traten zusammen mit einem Stück vom Rumpf der Ju-52 ihren letzten Flug über den Löwengrund an. Zwanzig Minuten später wurde auf gleiche Weise die zweite aus kleineren Stücken bestehende Last abtransportiert. Die späte Bergung brachte auch eine kleine Überraschung. Am hinteren Rumpfteil war die Werknummer 8620 erhalten geblieben. Im Protokoll der Luftwaffe zu diesem Unglück ist unkorrektweise die Nummer 6820 aufgeführt. Die Flugzeugreste sind in Malá Úpa deponiert, der besterhaltene der drei Motoren ist hier ausgestellt.

KATAstrofa SAMOLOTU JU-52 NA SNEŽCE

Pod koniec drugiej wojny światowej miała miejsce w masywie Śnieżki znana katastrofa lotnicza w Karkonoszach. Uwaga ludzi zwróciła głównie tym, że szczątki samolotu rozsiane były na zboczach Obřího hřebene przez cały 53 lat i siedem miesięcy. W lutym 1945 roku Armia Czerwona okrążyła Wrocław i Niemcy ewakuowali stamtąd mostem powietrznym rannych żołnierzy. Po północy 23 lutego podczas manewru lądowania na prowizorycznym lotnisku we Wrocławiu rozbili się niemiecki wojskowy samolot transportowy Junkers 52 z numerem korpusu 7759. Samolot uległ całkowitemu rozbiciu, ale czterokrotna załoga z pilotem Ottom Kloppmannem uratowała się. Natychmiast wsiadła do drugiego Junkersa typu Ju-52/3m g4 pilotowanego przez Emila Hannemanna i drugiego pilota Alberta Linka. Oprócz obu kompletnej załogi było jeszcze w samolocie 20 rannych żołnierzy - łącznie 28 osób. Ich celem było prawdopodobnie lotnisko i lazaret w Mladé Boleslav lub miasto Hradec Králové. Nad Karkonoszami samolot wleciał w silną burzę śnieżną. Stacja meteorologiczna na Śnieżce podobno namierzyła szybkość wiatru 110 km/h na godzinę. O godzinie czwartej nad ranem samolot robił się na Śnieżkę na zboczu Obřího hřebene tuż pod Traversem. Sędziąc z rozbitego środkowego motoru samolot zderzył się z góra czołowo. Chyba już nigdy nie uda nam się ustalić ile osób żyło bezpośrednio po zderzeniu. Wiemy tylko, że sześciu osobom udało się wydostać z wraku rozbitego samolotu. Nie było wśród nich nikogo z obu załogi. Ranni żołnierze tylko w szpitalnym ubraniu przebrodzili śniegiem aż do oddalonego o cztery kilometry schroniska na Růžové hoře i na Růžohorkách. Do schroniska dotarli o wpół do ósmej. Najmłodszy nie mający jeszcze 18 lat Siegfried Szewczyk wkrótce zmarł, czterej żołnierze się uratowali. Wówczas o nieszczęściu dowiedzieli się ludzie na Śnieżce i zorganizowali grupę ratowniczą, ale ta nie mogła w zamieci wraku samolotu odnaleźć przez cztery godziny. Kiedy wreszcie ku niemu dotarli, byli ranni żołnierze, którzy podobno katastrofę samolotu przeszli, już martwi. Jesczcze w tym samym dniu wyruszyli ludzie z Malé Upie z saniami, by zwieźć w dolinę martwych żołnierzy na cmentarz w Malé Upie. Żołnierze zostali pochowani w dwóch rzędach na cmentarzu po lewej stronie od wejścia. Ludowe Stowarzyszenie opiekujące się niemieckimi grobami wojennymi w czerwcu 2002 roku ekskumowałowało ciała 23 żołnierzy, które zostały następnie pochowane na niemieckim cmentarzu wojskowym w Brnie. Identyfikacja na podstawie osobistych odznak wojskowych potwierdziła tożsamość i ilość martwych żołnierzy zgodną z zapisem dokonanym ołówkiem w księdze metrykalnej małopolskiej i potwierdzonym pieczątką parafii.

Samolot został na zboczu Śnieżki, ale turyści i miejscowi ludzie stopniowo go rozbierali odnosząc sobie co ciekawsze fragmenty. Najpierw zniknęły wszelkie „zegary“, potem siedzenia. Blacha falista z kadłuba używana była nawet podobno do produkcji ręcznych pralerek bębenowych do prania bielizny. Najciekawsze są trzy silniki BMW. 23 września 1998 roku mieszkający w Malé Úpie Miroslav Řákos pożarzył wszystkie fragmenty do sieci transportowych. O 14.15 przyjechał helikopter transportowy firmy Aerocentrum pilotowany przez doświadczonego pilota Jaroslava Rákosa i silniki z częścią kadłuba wzniosły się do ostatecznego lotu nad doliną Lvi důl. Za dwadzieścia minut helikopter powrócił po resztę. Cała akcja przyniosła również małą niespodziankę. Na tylnej części samolotu zauważono numer kadłuba (Werks Nummer) 8620. W protokole Luftwaffe o wypadku był wpisany błędnie numer 6820. Resztki samolotu znajdują się w Malé Úpie, tutaj prezentowany jest najlepiej zachowany spośród trzech silników.

**DNE 23.2.1945
ZDE PŘI PÁDU
LETADLA ZAHYNULO
23 NĚMECKÝCH
VOJÁKŮ**

**AM 23.2.1945
STARBEN HIER 23
DEUTSCHE SOLDATEN
BEI EINEM FLUGZEUG
ABSTURZ**

Poblíž místa havárie letadla Ju 52 na Obřím hřebenu v masivu Sněžky umístila Hradní společnost Aichelburg v roce 2001 u chodníku Traverz českou a německou pamětní deskou.
In der Nähe des Flugzeugunglücks der Ju 52 am Kamm des Obří hřeben, am Wanderpfad Traverz unterhalb des Schneekoppe massivs, installierte die Burggesellschaft Aichelburg im Jahre 2001 eine tschechisch-deutsche Gedächtnistafel.
W pobliżu miejsca katastrofy samolotu Ju-52 na Obřím hřebencie w masywie Śnieżki umieściło Towarzystwo Zamkowe Aichelburg w 2001 roku przy trasie Traverz dwujęzyczną czesko-niemiecką tablicę pamiątkową.

Kostel sv. Petra a Pavla na zajímavém snímku před přestavbou věže v roce 1889.

Vlevo je někdejší škola, uprostřed fara a vpravo hostinec U kostela.

St. Petrus und Paulus-Kirche auf einer interessanten Fotografie vor dem Umbau des Turms im Jahre 1889. Links ist die einstige Schule zu sehen, in der Mitte das Pfarrhaus und rechts der Gasthof U kostela.

Kościół św. Piotra i Pawła na ciekawej fotografii przed przebudową wieży w roku 1889.

Po lewej stronie była szkoła, pośrodku plebania a z prawej strony gospodniček U kostela.

Deska s císařským znakem a písmenem založení kostela v roce 1791 z podnětu Josefa II. zdobí vnitřní obložku

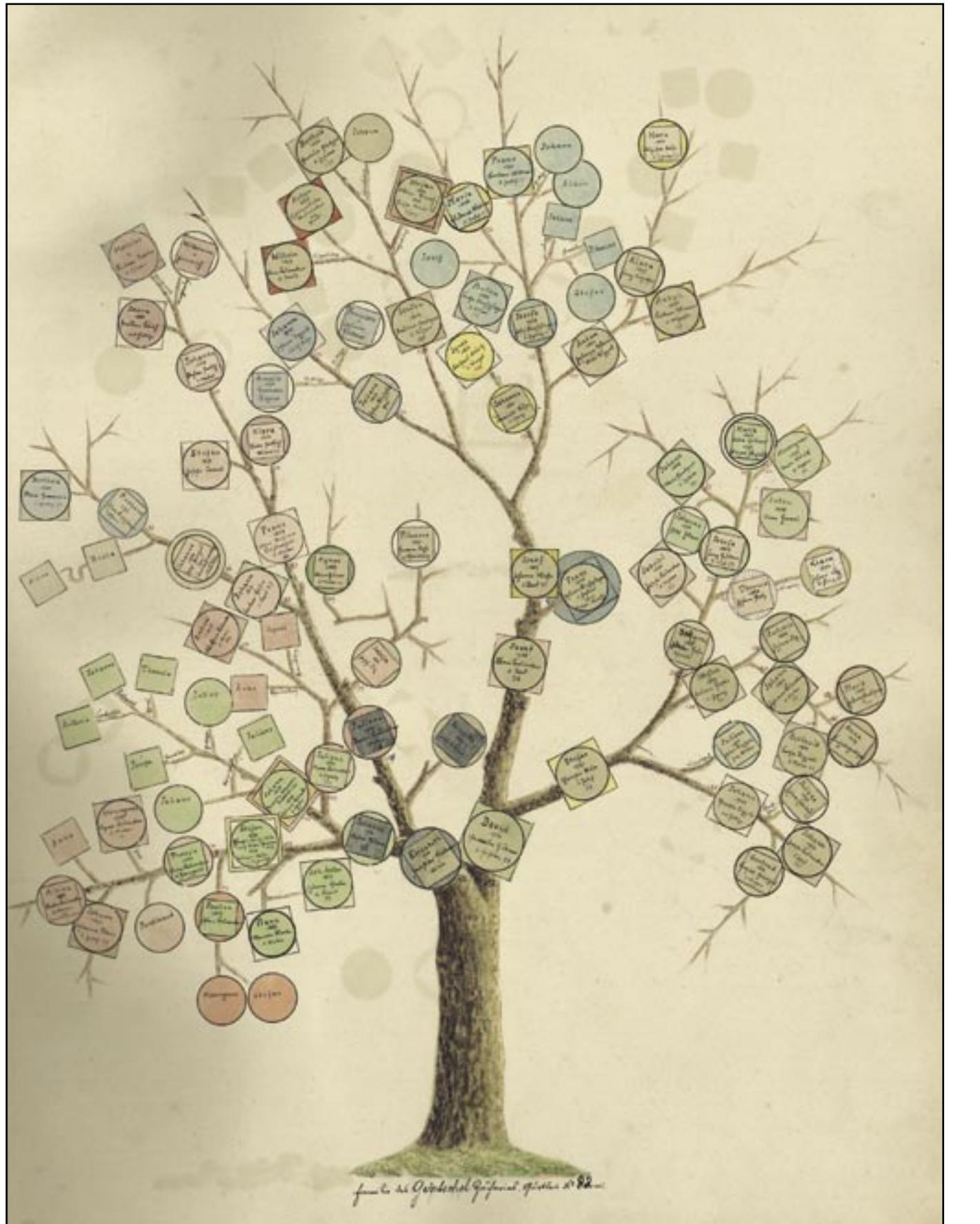
od roku 1891. Dnes je to český text „Tvému domu přísluší sválost“ (1983).

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

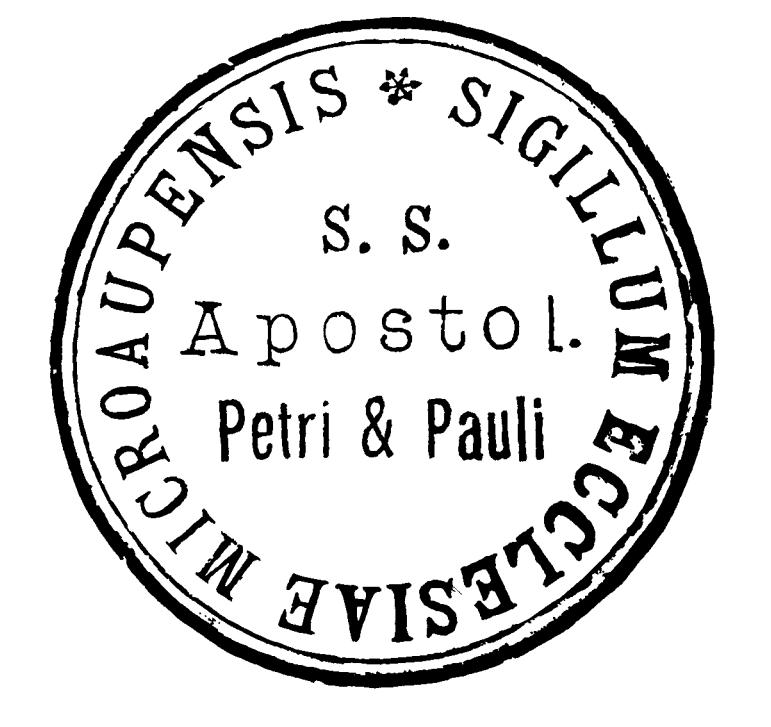
od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Rodový strom vypracoval páter Alois Krsek pro každou starousedoušku rodinu. Toto je rozoraz Zácharise Gintschel ze zaniklé chalupy čp. 7 v Horní Malé Úpě (Státní okresní archiv Trutnov, 1895 - 1901).

Solich einen Lebensbaum erstellte Pater Alois Krsek für jede alteingesessene Familie. Das ist die Ahnenfamilie von Zácharise Gintschel aus der Hütte Nr. 7 in Horní Malá Úpa (Stadt. Kreisamt Trutnov, 1895 - 1901).

Drewo rodowe opracował pleban Alois Krsek dla każdej starej malopuckiej rodziny. To jest drewo genealogiczne Zácharise Gintschel z chalupy nr 7 w Górnjej Malé Úpie (Państwowe Archiwum Powiatowe Trutnow, 1895-1901).

OBEC MALÁ ÚPA

Kostel a církevní správa

Mnoho let po příchodu dřevářů patřily osady a samoty kolem řeky Malá Úpa pod správu císařských úředníků. Teprve terezianský katastr v roce 1748 uvádí společnou Malou a Veltou Úpu jako obec s 216 chalupami pod panstvím Staré Buky a farností Maršov. V roce 1769 odkoupil hrabě Josef Vilibald Schaffgotsch od císařského majetku i okolní lesy a celá Malá Úpa se stala součástí maršovského panství. Proto další světyností Malé Úpy byla velmi důležitá nověté buďoucí císař Josef II. v roce 1773. O rok dříve v oblasti Kralovéhradeckého kraje vydal císařský dekretem Kneifelovou, později Mohornovou a dnes Spálený mlýn. Horálům se podařilo získat od budoucího panovníka právo vystavět v Malé Úpě kostel a založit farní lokality, později povýšenou na farní úřad. Zásluhou malopuckého kněze a faráře Jana Nepomuka Krusekho byl v roce 1784 vysvěcen dřívější kostel sv. Petra a Pavla. Ten však po úderu blesku shořel a byl v roce 1805 zachezen v klenuté věži ve stejném místě.

Součástí zprávy z roku 1844 o císařských rezervách lešení je zmínka o zřízení dřevářů v oblasti kolem Malé Úpy. Zásluhou malopuckého kněze a faráře Jana Nepomuka Krusekho byl v roce 1805 zachezen v klenuté věži ve stejném místě. Zásluhou malopuckého kněze a faráře Jana Nepomuka Krusekho byl v roce 1805 zachezen v klenuté věži ve stejném místě.

Samospráva

V nejstarších čebcích byly v Malé Úpě jedinými úředníky lesní správci. Později mistri správy vykonávali vrchnost určenou rychtám a teprve v revolučním roce 1848 si v rakouské farnosti lidé vymohli svobodnou volbu radnic a starostou ve státu. Od té doby se pánem farnosti stal farář a studoval, jestli si například Kirchschager z Niklu Vrchu může vztít Hoferovi z Pomezína Bud, jejž matka byla rozena Kirchschagerová. Proto v letech 1895 až 1901 zpracoval tehdejší malopucký farář Alois Krsek unikátní knihu rodokmenů starosedoušek malopuckých rodin. Prostudoval dostupné materiály a vytvořil rodokmeny celé vesnice. Knihu uložena v kresním archivu je zároveň nádherným výtvarným dílem. Pro jednotlivé rodové větve ve stromech živil Krsek užil 112 barev a odstínů.

Škola

V návaznosti na vznik farní lokality Malá Úpa požádala o otevření školy. Císařské požehnání uvolnilo prostředky ze státem řízeného náboženského fondu, který zaplatil krov kostela a faru také školu. První učitel Anton Ruh nastoupil na Malou Úpu 1. října 1791, jen několik měsíců po vysvěcení dřevěného kostela. Po sestupech vyučky v provizoriu se v roce 1797 déle dočkal vlastní školní budovy a kantora skorožku. Škola stála naproti kostelu a překlala v této blízkosti i jeho pozor v roce 1805. Jak vypadala první školní budova nevíme, ale podle popisu byla prostou dřevěnou chalupou s jedním učebnou, velkou a malou místností pro rodiče a nezbytným kruhovým chlévem. Už čtvrtý učitel Franz Schier si vymohl pozor, který postupně dříve jistě hospodařil. Přitom lehdy do levic jednotřídy zasedaly 170 žáků. Zlepšení podimíneček i učitelům přinesla výstavba nove školy v roce 1875. Stojí na stejném místě jako ta nejstarší, ale v domě dle dnes už výkonného prohozu. S odchodem starosedoušek v obci skončila výuka v německém jazyce a významně poklesl počet žáků. Škola se přestěhovala na Pomezní Boudy 28. října 1948 a přes čtyřicet let děti chodily prvních pět a později dva roky do malotřídy v domě dnešního Bufetu na Peckámě. V roce 1990 obec pro školu ziskala pékný dům v nejjižní části Pomezína Bud.

Pošta

Poštovní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest świętość“ (1983).

Postní úřad byl v Malé Úpě otevřen 1. 3. 1876 v již zaniklé chalupě u kostela. Byvalo zvykem, že sídlí v privátních domech, nejčastěji v chalupě učitelů. Zpočátku poštovní posel jednou týdně vyzvedával poštovní zásilky na poště v Maršově a přinášel je do Malé Úpy. Už od 80. let 19. století poslava odsířená poštou a přinášená do Malé Úpy, a to přímo listovou.

Die Tafel mit Kaiserwappen und Erinnerung an die Gründung der Kirche im Jahre 1791 auf Veranlassung Joses des II.,

zieren den Triumphbogen von 1891, mit tschechischem Text „Deinem Hause gebürt Heiligkeit“ (1983).

Tablica z godłem cesarskim upamiętniająca powstanie kościoła w roku 1791 z inicjatywy Józefa II zdobi luk triumfalny

od 1891 roku. Dzisiaj na tablicy jest tekst czeski „Twemu domowi przypisana jest

Sněžka je nejnavštěvovanějším místem Malé Úpy již od 17. století (1899).

Die Schneekoppe (Sněžka) ist schon seit dem 17. Jahrhundert der meistbesuchte Ort von Malá Úpa (1899).

Sněžka jest najczęściej odwiedzanym miejscem w Małej Upie już od XVII wieku (1899).

Lvi důl dodnes zůstal nejromantičtějším místem Malé Úpy. Začíná pod vrcholem Sněžky a ústí po sedmi kilometrech do Spáleného Mýna (1901).

Der Löwengrund (Lvi důl) ist bis heute die romantischste Ecke von Malá Úpa. Er beginnt unterhalb des Gipfels der Schneekoppe und zieht sich sieben Kilometer lang nach Spálený Mlyn hin (1901).

Siedmiokilometrowa dolina Lvi důl pozostała do dnia dzisiejszego najbardziej romantycznym założkiem Małej Upy. Ciągnie się od niemalże samego szczytu Sněžki aż po Spálený Mlyn (1901).

Součástí hotelu Mohornův mlýn zůstal starý hostinec připomínající návštěvu císaře Josefa II.

Vzadu stála brusírna dřeva a sínělárná využívající původně mlynský náhon (1903).

Bestandteil des Hotels Mohornmühle blieb der alte Gasthof, der an den Besuch des Kaisers Joseph II. erinnerte. Hinten standen eine Holzschleiferei und eine Werkstatt zur Schindelherstellung, die sich den Mühlgraben runtzute machen (1903).

Do zabudowań hotelu Mohornův mlýn należała również stara karczma, w której nocował cesarz Józef II. Z tylu mieściły się ściernialnia drzewa i wytwórnia gontów wykorzystująca pierwotny napęd młyński (1903).

Hübnerova bouda byla v roce 1815 prvním hotelom na české straně Krkonoš (1902).

Die Hübnerbaude wurde im Jahre 1815 zum ersten Hotel auf der böhmischen Seite des Riesengebirges (1902).

Hübnerova bouda byla w 1815 r. pierwszym hoteliem po czeskiej stronie Karkonoszy (1902).

CESTOVNÍ RUCH

Počátky cestovního ruchu na české straně Krkonoš najdeme právě v Malé Úpě. Podle pověsti zapsané ve staré maloúpské kronice založili Hraniční (Pomezní) Boudy vyhnanství potrestání rakouskí šlechtici. Jeden z nich se příjmenoval Hübner a v roce 1663 si vzal dočeru mistřího uhlíře. Snad jejich potomek Stefan Hübner v roce 1815 přestavěl rodnu chlupu na hotel. Už v té době sem dovázel sudové maďarské víno ze sklepů poblíž Vidné. Hlavními hosty byli Němcí ze sousedního Slezska, ale i z Pruska a Dolního Saska. Od roku 1815 se odtud konaly jízdy hostů na rohačkách. Na Hübnerovu boudu dojeli na saních tažených koňmi, po zábavě sjízděli rychle dolů do Kowar na saních rohačkách řízených mistřími horáři. Teprve mnohem později tuto atrakci zavedli i v jiných místech Krkonoš. V roce 1821 Stefan Hübner hotel rozšířil o tanecní sál a místo pro vlastní kapelu. V tehdy nejlepším horském hotelu Krkonoš Hübnerové boudě pobývali významní hosté, například po vyhrané pruské korunní princ a pozdější pruský císař Friedrich. Do katastru obce patří část nejvyššího vrcholu 1866 korunního prince z Pomezní Boudy.

Do katastru obce patří část nejvyššího vrcholu 1866 korunního prince z Pomezní Boudy. Chybá ich potomek Stefan Hübner v 1815 roku přebudovat dobrodružnou chatu na hotel. Juž následujícího dne sprovozoval rodina Pohlů v Karpaczu. V letech 1875 až 1945 boudu velmi dobré provozovala rodina Pohlů z Karpacze. Převzeti dvou vyhlášených bud ČS státem v roce 1945 nepřineslo ani Hübnerové, ani České boudě štěstí. Před druhou světovou válkou přestavěná, ale ne úplně dokončena Hübnerova bouda nezískala nového majitele a postupně chátrala, až byla v roce 1961 zbořena. Místě kde stála připomíná jméno lyžařského vrcholu Hübnerka. I Česká bouda na Sněžce v socialistické péči zchátrala tak, že bude kvůli hranímu stavu brzy srovnána. Také třetí významný podnik v Malé Úpě nebyl po požáru v roce 1941 obnoven. Hotel s restaurací Mohornův mlýn vznikl v roce 1902 upravou starého mlýna poškozeného povodni v roce 1897. Hotelier Wenzel Adolf, původem ze Spindlerova Mýna, zachoval část mlynářského hostince, kde v roce 1779 nocoval budoucí císař Josef II. Jeho návštěvu připominal příběh, zouvák a další předměty, které všechny zničil požár.

Významné oživení cestovního ruchu přinesl rozvoj lyžování spojený se zavedením zimní sezóny na počátku 20. století. Hlavně na Pomezních Boudách vyrostly nové hotely a pensiony. Tehdy Horní Malá Úpa dokonce zavařovala přejmenovat obec na Pomezní Boudy. Prudký rozvoj turismu byl zastaven první světovou válkou, ovšem přinesly hospodářské úspěchy Československu po roce 1920. Dobré období ukončila ekonomická světová krize, navíc v roce 1933 Adolf Hitler zakázal vývážet říšské marky a tím klesl počet tradičních hostů z Německa. Po druhé světové válce nejvíce hostů do Malé Úpy přijelo s odborovou rekreací pod heslem „Hory patří pracujícím!“. Z hotelů byly vyrobeny zavazovny Revolučního odborového hnutí. Až nabyla svoboda a privatizace po roce 1990 přinesla výrazné zlepšování kvality ubytování, lyžařských a dalších služeb. I otevření informačního centra je toho důkazem.

REISEVERKEHR

Die Anfänge des Reiseverkehrs auf der tschechischen Seite des Riesengebirges sind gerade in Malá Úpa zu finden. Der Sage nach, so in der alten Klein Aupaer Chronik nachzulesen, wurde der Ort Grenzbauden (Pomezní Boudy) von österreichischen, mit Verbannung bestraften Adligen gegründet. Einer von ihnen soll Hübner geheißen und im Jahre 1663 die Tochter eines hiesigen Köhlers geheiratet haben. Es mag sein, dass Stefan Hübner, der 1815 die Heimathütte in ein Berghotel umbaute, einer seiner Nachfahren war. Schon damals importierte er ungarische Fasswein aus Weinkellern bei Wien. Hauptgäste waren Deutsche aus dem benachbarten Schlesien, aber auch aus Preußen und Niedersachsen. Ab 1815 wurden hier lustige Hörrerschlittenfahrten für die Gäste veranstaltet. Zur Hübnerbaude kam man mit Pferdeschlitten herauf und nach dem Vergnügen ging es auf von ortskundigen Gebrigern gelehenen Hörrerschlitten in Schussfahrt zurück ins Karpacz. Erst viel später wurde diese Attraktion auch an anderen Orten des Riesengebirges eingeführt. Im Jahre 1821 erweiterte Stefan Hübner das Hotel um einen Tanzsaal mit Orchesterplatz für eine eigene Kapelle. Im damals besten Hotel des Riesengebirges, der Hübnerbaude, hielt sich mitunter auch namhafte Persönlichkeiten auf, so zum Beispiel im Jahre 1866 nach dem Sieg im preußisch-österreichischen Krieg, auch der Kronprinz und spätere Preußenkaiser Friedrich. Ins Kataster der Gemeinde fällt auch ein Teil der Schneekoppe, des höchsten Gipfels nördlich der Alpen und gerade vorbei an der Hübnerbaude. Führte dazumal der Hauptanstieg. Der Klein Aupaer Bürger und Begründer des bis heute stehenden Gasthofs Pomezní bouda, Hermann Blasche, erbaute im Jahre 1868 auf dem zu Klein Aupa gehörenden Teil der Schneekoppe die Böhmischa Baude. Auch wenn er sie schon zwei Jahre später Friedrich Sommer, dem finanziell stärkeren Nachbarn von der Preußischen Baude verkaufte, war sie lange bedeutender Gasthof auf der böhmischen Seite der Berge. In den Jahren 1875 bis 1945 wurde die Baude sehr gut von der Familie Pohl aus Karpacz verwaltet. Die Übernahme dieser beiden weit bekannten Bauden durch den tschechischen Staat im Jahre 1945 brachte weder der Hübnerbaude noch der Böhmischa Baude Glück. Die vor dem 2. Weltkrieg umgebauten, aber nicht mehr fertig gestellte Hübnerbaude fand keinen neuen Inhaber und verfiel langsam, bis sie 1961 abgerissen werden musste. Nur der Skift Hübner erinnert noch an die berühmte Baude. Auch die böhmische Baude (Česká bouda) auf der Schneekoppe verkarbte infolge der sozialistischen Pflege so rapide, dass sie wegen ihres jammervollen Zustands bald abgetragen wird. Auch eine dritte bedeutende gastronomische Einrichtung von Malá Úpa wurde nach einem Brand von 1941 nicht wieder eröffnet. Die Mohornmühle - Hotel mit Restaurant entstand im Jahre 1902 durch den Umbau der alten, vom Hochwasser von 1897 beschädigten Mühle. Der aus Spindlermühle gebürtige Hotelier Wenzel Adolf ließ dabei den Teil des Mühlengasthofs, in dem 1779 der zukünftige Kaiser Josef II. genächtigt hatte, bestehen. An den Besuch erinnernde Utensilien wie Besteck, Stiefelknecht und weitere Gegenstände waren dem Brand zum Opfer gefallen.

Zu einem Aufleben des Reiseverkehrs kam es im Zusammenhang mit dem einsetzenden Skienthusiasmus und der Einführung der Wintersaison zu Beginn des 20. Jahrhunderts. Besonders in Pomezní Boudy schossen neue Hotels und Pensionen wie Pilze aus dem Boden. Dieser Tourismus-Boom kam erst im 1. Weltkrieg zum Erliegen, durch die wirtschaftlichen Erfolge der

jungen Tschechoslowakei nach 1920 lebte er jedoch wieder auf. Dieser positive Trend nahm in der Weltwirtschaftskrise ein Ende, außerdem untersagte Hitler im Jahre 1933 die Ausfuhr der deutschen Mark, wodurch der traditionell hohe Anteil von Besuchern aus Deutschland stark zurückging. Nach dem 2. Weltkrieg kamen die meisten Gäste zum Gewerkschaftsurlaub nach Malá Úpa, unter der Parole „Die Berge gehören den Werktäglichen“. Aus den Hotels wurden Gewerkschaftserholungsheime. Erst die neu gewonnene Freiheit und Privatisierung nach 1990 brachten eine deutliche Verbesserung der Qualität der Unterkünfte, Ski- und sonstiger Dienstleistungen mit sich. Die Eröffnung des Info-Zentrums ist nur ein Beweis dafür.

TURYSTYKA

Początki turystyki po czeskiej stronie Karkonoszy związane są właśnie z Małą Úpą. Zgodnie z legendą zapisaną w starej maloúpskiej kronice Granicznej (Pomezní) Boudy założyli skazani na banicję szlachcice austriaccy. Jeden z nich nazywał się podobno Hübnerem. Chybá ich potomek Stefan Hübner w 1815 roku przebudował rodzinną chatę na hotel. Już wówczas sprowidzał tutaj beczkowe wino wegielskie z piwnic w sąsiedztwie Wiednia. Wśród gości dominowali Niemcy z sąsiadniego Śląska, ale także z Prus i Dolnej Saksonii. Od 1815 roku organizowano stąd jazdy gościny na sanach „rohačkach“. Do schroniska Hübnera bouda wywoziły ich sanie ciągnięte przez konie a po zabawie szybko zjeżdżali w dół do Kowar na sanach kierowanych przez miejscowościowe górali. Dopiero znacznie później ta atrakcja wprowadzona również w innych częściach Karkonoszy. W 1821 roku Stefan Hübner hotel powiększył o salę taneczną i miejsce dla własnej muzyki. W najlepszym wówczas hotelu górskim w Karkonoszach Hübnera bouda spędzały czas sławni goście na przykład po wygranej wojny prusko-austriackiej w 1866 roku następca tronu, późniejszy cesarz pruski, książę Friedrich. Do gminy należą również część najwyższej szczytu na północ od Alp – Sněžka i obok hotelu Hübnera bouda wiodła wówczas główna trasa prowadząca na szczyt. Mieszkanie Malej Upy, który założył do dzisiaj stojący gościniec Pomezní bouda Hermann Blasche wybudował w roku 1868 na maloúpskiej części szczytu Sněžki schronisko Czeska bouda. I chociaż już po dwóch latach sprzedział ją silnieszczemu sąsiadowi z Pruskiej boudy Friedrichowi Sommerowi, długo była najwyższą gospodą po czeskiej stronie gór. W latach 1875 - 1945 schronisko bardzo dobrze prosperowało w rękach rodzin Pohlów z Karpacza. Przejęcie obu schronisk przez państwo czechosłowackie w 1945 roku nie przyniosło nie dobrego żadnemu z nich. Hübnera bouda przebudowana przed drugą wojną światową, lecz niezupublicznie dokonana nie dostała nowego właściciela i stopniowo pustoszała aż w roku 1961 została zburzona. Miejscie, w którym stała przypomina już tylko nazwa wyciągu narciarskiego Hybnerka. Również Czeska bouda na Sněžce pod socialistyczną opieką spustoszała do tego stopnia, że wrótki z uwagi na bardzo złej technicznej zostanie rozebrana. Podobnie i trzeci znany obiekt w Małej Upie nie został po pożarze w 1941 roku odbudowany. Hotel z restauracją Mohornów mlýn powstał w 1902 roku z przebudowanego starego młyna uszkodzonego przez powódź w 1897 roku. Właściciel hotelu Wenzel Adolf pochodzący z miejscowości Spindlerów Mýn pozostawił część karczmy młynskiej, w której w 1779 roku nocował przyszły cesarz Józef II. Przechowywane w niej były drobne przedmioty codziennego użytku upamiętniające jego pobyt takie jak sztućce, pachołek do zdejmowania butów itp. Wszystko splonęło podczas pożaru.

Wyszczególniający się rozwój turystyki wiąże się z rosnącą popularnością narciarstwa i wprowadzeniem sezonu zimowego na początku XX wieku. Przed wszystkim na Pomeznich Boudach wyrosły nowe hotele i pensjonaty. W owym czasie w Górnjej Małej Upie zastanawiano się nad możliwością zmiany nazwy całej miejscowości na Pomezní Boudy. Gwałtowny rozwój ruchu turystycznego przewodził wojna światowa. Ponowne ożywienie wywoływały sukcesy gospodarcze Czechosłowacji po 1920 roku. Szybki rozwój regionu przewodził głęboka światowa recesja gospodarcza. W dodatku w 1933 roku Adolf Hitler zakazał wjazdu do kraju marki, co pociągnęło za sobą gwałtowny spadek liczby gości z Niemiec. Po II wojnie światowej najwięcej gości zatrzymał się w Małej Upie za pośrednictwem organizacji związkowych pod hasłem: „Góry dla pracujących“. Hotele zostały przekształcone w domy wypoczynkowe związków zawodowych (FWP - Fundusz Wczasów Pracowniczych) w 1945 roku. Kolejna zmiana przyniosła „aksamitną rewolucję“ i prywatyzację po 1990 roku. Zmiany te pociągnęły za sobą wyraźną poprawę warunków noclegowych, narciarskich oraz innych usług. Sam fakt otwarcia Centrum Informacyjnego jest tego dowodem.

Prvni hotel primo na Pomeznich Boudách - Boudu císaře Františka Josefa I. založil v roce 1911 místní občan Ignaz Tippelt. Po zániku monarchie ji nekolikrát přestavěl a přejmenoval na Tippeltovu boudu. Po druhé světové válce se ji říkalo podle národního správce Vachatova bouda, dnes se jmenuje hotel Družba (1914).

Das erste Hotel direkt in Pomezní Boudy - Die Baude Kaiser Franz Joseph I. wurde 1911 vom Einheimischen Ignaz Tippelt gegründet. Nach dem Zusammenschluss der Monarchie baute er sie einige Male um und gab ihr den Namen Tippeltbaude. Nach dem 2. Weltkrieg wurde sie nach ihrem Verwalter Vachata bouda genannt, heute heißt sie Hotel Družba (1914).

Pierwszy hotel w samych Pomeznich Boudach - Schronisko (Bouda) cesarza Franciszka Józefa I. zalożyl zamieszkały tutaj Ignaz Tippelt w 1911 r. Po rozpoczęciu monarchii kilkakrotnie je przebudowywano zmieniając przy okazji nazwę obiektu na Tippeltovu boudę. Po drugiej wojnie światowej nazwę zastąpiono nazwiskiem gospodarza przydzielonego przez państwo i schronisko nazywano Vachatova bouda - dzisiaj znany jako hotel Drużba (1914).

Prvni hotel primo na Pomeznich Boudách - Boudu císaře Františka Josefa I. založil v roce 1911 místní občan Ignaz Tippelt. Po zániku monarchie ji nekolikrát přestavěl a přejmenoval na Tippeltovu boudu. Po druhé světové válce se ji říkalo podle národního správce Vachatova bouda, dnes se jmenuje hotel Družba (1914).

Das erste Hotel direkt in Pomezní Boudy - Die Baude Kaiser Franz Joseph I. wurde 1911 vom Einheimischen Ignaz Tippelt gegründet. Nach dem Zusammenschluss der Monarchie baute er sie einige Male um und gab ihr den Namen Tippeltbaude. Nach dem 2. Weltkrieg wurde sie nach ihrem Verwalter Vachata bouda genannt, heute heißt sie Hotel Družba (1914).

Pierwszy hotel w samych Pomeznich Boudach - Schronisko (Bouda) cesarza Franciszka Józefa I. zalożyl zamieszkały tutaj Ignaz Tippelt w 1911 r. Po rozpoczęciu monarchii kilkakrotnie je przebudowywano zmieniając przy okazji nazwę obiektu na Tippeltovu boudę. Po drugiej wojnie światowej nazwę zastąpiono nazwiskiem gospodarza przydzielonego przez państwo i schronisko nazywano Vachatova bouda - dzisiaj znany jako hotel Drużba (1914).

Pierwszy hotel w samych Pomeznich Boudach - Schronisko (Bouda) cesarza Franciszka Józefa I. zalożyl zamieszkały tutaj Ignaz Tippelt w 1911 r. Po rozpoczęciu monarchii kilkakrotnie je przebudowywano zmieniając przy okazji nazwę obiektu na Tippeltovu boudę. Po drugiej wojnie światowej nazwę zastąpiono nazwiskiem gospodarza przydzielonego przez państwo i schronisko nazywano Vachatova bouda - dzisiaj znany jako hotel Drużba (1914).

Pierwszy hotel w samych Pomeznich Boudach - Schronisko (Bouda) cesarza Franciszka Józefa I. zalożyl zamieszkały tutaj Ignaz Tippelt w 1911 r. Po rozpoczęciu monarchii kilkakrotnie je przebudowywano zmieniając przy okazji nazwę obiektu na Tippeltovu boudę. Po drugiej wojnie światowej nazwę zastąpiono nazwiskiem gospodarza przydzielonego przez państwo i schronisko nazywano Vachatova bouda - dzisiaj znany jako hotel Drużba (1914).

Pierwszy hotel w samych Pomeznich Boudach - Schronisko (Bouda) cesarza Franciszka Józefa I. zalożyl zamieszkały tutaj Ignaz Tippelt w 1911 r. Po rozpoczęciu monarchii kilkakrotnie je przebudowywano zmieniając przy okazji nazwę obiektu na Tippeltovu boudę. Po drugiej wojnie światowej nazwę zastąpiono nazwiskiem gospodarza przydzielonego przez państwo i schronisko nazywano Vachatova bouda - dzisiaj znany jako hotel Drużba (1914).

Pierwszy hotel w samych Pomeznich Boudach - Schronisko (Bouda) cesarza Franciszka Józefa I. zalożyl zamieszkały tutaj Ignaz Tippelt w 1911 r. Po rozpoczęciu monarchii kilkakrotnie je przebudowywano zmieniając przy okazji nazwę obiektu na Tippeltovu boudę. Po drugiej wojnie światowej nazwę zastąpiono nazwiskiem gospodarza przydzielonego przez państwo i schronisko nazywano Vachatova bouda - dz